

สรุป โครงการสัมมนา สอนอย่างไรในบริบทของมหาวิทยาลัย

“Teaching in the University Context : อาจารย์เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21”

ระยะที่ 2 : จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่ผ่านกิจกรรมที่ 1 โดยแยกเป็น 3 รุ่น ตามกลุ่มสาขาวิชา

โดย รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ชิษณุ พันธุ์เจริญ

1. กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ

วัน เวลา ในการจัดกิจกรรม 24 – 25 มกราคม 2558

2. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วัน เวลา ในการจัดกิจกรรม 31 มกราคม 2558 – 1 กุมภาพันธ์ 2558

3. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วัน เวลา ในการจัดกิจกรรม 7 – 8 กุมภาพันธ์ 2558

ณ อิมพีเรียล ภูเก็ต วิลล่า รีสอร์ท จังหวัดเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ชิษณุ พันธุ์เจริญ

การเรียนการสอนที่สำคัญคือ การให้ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Student – centered) โดยใช้ทักษะการสื่อสารหลากหลาย กล่าวคือ ผู้สอนควรเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนและควรวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

การยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีส่วนร่วม (Participation) และมีการสื่อสารสองทาง (two-way communication) สนับสนุนให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตัวเอง เรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถพัฒนาศักยภาพได้

แนวคิดของทักษะในการสื่อสารด้านการเรียนการสอน

- อาจารย์ต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้วิธีและเทคนิคการสอนเพื่อให้แนวคิดที่สอนประสบความสำเร็จสูงสุด
- อาจารย์ต้องมี “ข้อความหรือประโยคสำคัญ” ที่สำคัญแก่นิสิต เพียงแค่ 3-5 ประโยค

ศิษย์มีความต้องการอาจารย์ผู้สอน

- บุคลิกภาพของอาจารย์ ความเป็นมิตร ในการสอนอาจารย์ควรให้ความสนใจกับนิสิตสร้างมิตรภาพในห้องเรียน
- ในการจัดการเรียนการสอนอาจารย์ควรให้ความสนใจกับนิสิตมี Eye contact
- อาจารย์ที่พึงประสงค์คืออาจารย์ที่สามารถมองเห็นศักยภาพที่แท้จริงของนิสิต เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้พัฒนาในศักยภาพดังกล่าวได้อย่างเต็มที่
- นิสิตต้องการอาจารย์สร้างความประทับใจโดยใช้เครื่องมือบางชนิด เช่น สื่อในการเรียนการสอนที่เข้าใจง่ายไม่เพียงเฉพาะ PowerPoint
- นิสิตต้องการความสนใจจากอาจารย์ผู้สอน โดยสร้างความสนใจให้แก่ศิษย์
- ไม่คาดหวังในตัวศิษย์ ไม่สอนเฉพาะเด็กเก่ง ควรหลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำให้ศิษย์เสียกำลังใจ และหมดแรงจูงใจ
- ไม่สอนเฉพาะในเรื่องที่อาจารย์เชี่ยวชาญเท่านั้น ควรมีการเชื่อมโยงและบูรณาการแก่ศิษย์ให้ศิษย์เกิดความคิด
- เนื้อหาที่อาจารย์สอนไม่ควรมากเกินไป และเข้าใจง่าย

สิ่งที่อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงและปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน

- เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล สนับสนุนจุดเด่นของนิสิต
- ตกลงบริการกับศิษย์ให้ชัดเจนเพื่อเป็นกฎกติการายาขั้นพื้นฐานในห้องเรียนก่อนการสอน
- เข้าใจวิถีชีวิตเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและอยู่ในความสนใจของนิสิต
- ฝึกซ้อมการพูดจนเป็นภาษาของตนเอง เตรียมความพร้อมต่าง ๆ ก่อนการสอน
- เลือกออกแบบการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเนื้อหา อาทิ การสอนแบบ lecture แบบ panel และแบบ symposium
- อาจารย์ต้องสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการได้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในห้องเรียน
- หาวิธีการให้ศิษย์ได้ติดตามไม่จำเป็นต้องพูดก็ได้ เพราะการที่นิสิตไม่พูดไม่ได้หมายความว่านิสิตไม่เรียนรู้หรือไม่ได้ติดตาม
- อาจารย์เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของนิสิต (ความหลากหลายของแต่ละบุคคล) พร้อมเปลี่ยนแปลงพัฒนา และเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้แสดงความคิดเห็น และอาจารย์ควรเป็นผู้ฟังที่ดี
- ตระหนักว่าองค์ความรู้ไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้ หากต้องการสร้าง/ปรับทัศนคติของนิสิต อาจารย์ต้องเป็นผู้ออกแบบโดยเลือกใช้วิธีสอนและสื่อที่เหมาะสมซึ่งอาจต้องใช้สื่อที่แรง เช่น ภาพหรือคลิปวิดีโอที่โดนใจกระตุ้นให้รู้สึกและคิด

- สร้างสัมพันธภาพกับนิสิต แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วม อาจารย์เป็นผู้จับประเด็นแล้วเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็น ติดตาม เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ และควรสรุปคำหรือประโยคสำคัญในการสอนแต่ละคาบวิชาไม่เกิน 3 – 5 ประโยค
- การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกทำให้นิสิตจดจำเรื่องที่สอนได้
- ตัวอย่างเป็นสิ่งสำคัญ นิสิตต้องการให้อาจารย์พูดยกตัวอย่างทำให้เข้าใจได้ง่ายและจดจำได้
- ไม่ควรนอกเรื่อง หากมีการนอกเรื่องโดยสถานการณ์ในห้องเรียน อาจารย์ควรดึงกลับมาสู่เรื่องที่เรียนอย่างรวดเร็ว
- การใช้สื่อ Power Point ในการสอนต้องคำนึงว่าสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อนั้นได้อย่างคุ้มค่าหรือไม่ และเรื่องที่พูดควรสอดคล้องกับสื่อนำเสนอ
- ภาษาช่วยดึงดูดความสนใจได้
- ควรฝึกให้นิสิตทำงานเป็นทีม
- สร้างให้นิสิตมีความศรัทธาในตัวอาจารย์ก่อน
- อาจารย์จะสร้างให้นิสิตมีวินัยได้โดยการทำให้นิสิตดูเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ
- อาจารย์และนิสิตควรหาแรงบันดาลใจในการทำงานและเรียนให้ตนเอง
- ต้องเรียนรู้และมีความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนิสิตกับอาจารย์
- รู้หน้าที่ของตนเองและทำหน้าที่ให้ดีที่สุดด้วยความรัก ความใส่ใจ และความเพียร
- การบริการด้วยความหัวใจของความเป็นมนุษย์
- ตระหนักว่าเราเองเป็นผู้กำหนดสุขและทุกข์
- ให้โอกาสแก่นิสิตในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยความเมตตา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตอาจมีสาเหตุความจำเป็นที่แตกต่างกัน อย่าตัดสินแบบผิวเผิน ควรหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อสามารถเข้าใจและเข้าถึงนิสิตได้
- การปรับเปลี่ยนบุคลิกของตนเองเป็นเรื่องยาก แต่ควรเสริมจุดแข็งและเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองจะดีกว่า

รูปแบบการสอนในปัจจุบันระดับอุดมศึกษา

- **สอนแบบบรรยาย**
 - เหมาะสำหรับการเรียนการสอนวิชาที่มีเนื้อหามาก และจำนวนผู้เรียนมาก และรายวิชาที่จำเป็นต้องสอนบ่อย
- **การสอนโดยอาศัยความร่วมมือของผู้เรียน**
 - เหมาะสำหรับการเรียนการสอนวิชาที่มีเนื้อหาไม่มากแต่ต้องการความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และมีจำนวนผู้เรียนไม่มากนัก โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการช่วยเหลือ ไม่เป็นเพียงผู้บรรยาย ทำหน้าที่ในการระดมสมองของผู้เรียนในด้านความรู้ และความคิดเห็นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ โดยต้องอาศัยทักษะขั้นสูงของผู้สอนทั้งด้านการเปิดประเด็น และกระตุ้น รวมถึงการสรุป

- การสอนแบบอภิปราย

- เหมาะสำหรับการเรียนการสอนวิชาที่มีเนื้อหาลึกซึ้ง และมีจำนวนผู้เรียนไม่มาก ผู้สอนมีหน้าที่ในการดำเนินการอภิปราย รูปแบบนี้ต้องอาศัยการเตรียมตัว ได้รับความร่วมมือ และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจากผู้เรียน ซึ่งควรมีการแบ่งงานกันเป็นส่วนๆ และอาศัยผู้สอนที่มีทักษะที่ดีในการสอนและการสื่อสารเป็นอย่างมาก

ในการเลือกรูปแบบการสอนให้เหมาะสมนั้นต้องพิจารณาจากเนื้อหาวิชาและจำนวนของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรเลือกรูปแบบการสอน วางแผนการสอน เตรียมสื่อการสอน และซ้อมซักถามการสอนก่อนทำการสอนจริง และควรใช้ทักษะในการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและรูปแบบการสอนที่เลือก

สรุปลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

1. ทักทายนิสิต สนทนาเรื่องสั้นๆ
2. แจ้งหัวข้อการสอน และวัตถุประสงค์การสอนของคาบวิชานั้น
3. ตกลงบริการ หรือเงื่อนไขการเรียนการสอนระหว่างคาบ
4. เกริ่นนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งต้องให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและสามารถเชื่อมโยงกับบทเรียนได้
5. ดำเนินการสอน และติดตามสนใจนิสิตอย่างทั่วถึง เช่น การเดินถึงตัวนิสิต ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนโดยผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน กระตุ้นให้นิสิตคิดตามและพูดในสิ่งที่เรียนรู้ แล้วอาจารย์ทวนซ้ำสรุปให้สมบูรณ์ขึ้น
6. ตระหนักว่าความสนใจของผู้เรียนที่จะจดจ่อกับการเรียนอย่างจริง ๆ นั้นมีเพียง 15 นาที และอาจจำเนื้อหาในการสอนได้ไม่ทั้งหมด ดังนั้นในแต่ละคาบอาจารย์จะต้องเน้นประโยคสำคัญหรือคำสำคัญ (key sentence) ที่เป็นสาระสำคัญของเนื้อหาในเรื่องนั้น ไม่ควรเกิน 3-5 ประโยค โดยการพูดย้ำในระหว่างการสอนและสรุปให้ชัดเจน ส่วนเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดนิสิตสามารถศึกษาทบทวนเพิ่มเติมนอกชั้นเรียนได้

การสอนศิษย์ในระดับอุดมศึกษานั้นจะสนับสนุนความคิดสมเหตุสมผล ในขณะเดียวกันต้องไม่ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของศิษย์ โดยอาจารย์ผู้สอนต้องไม่จำกัดให้ศิษย์ต้องทำตามแนวคิดของตนเอง กระตุ้นให้ศิษย์ได้แสดงความคิดเห็น รู้จักคิด และทำการเชื่อมโยงให้ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3-5 ประโยค ประเด็นตามที่อาจารย์ผู้สอนได้วางแผนไว้ โดยเลือกใช้รูปแบบการสอนตามความเหมาะสมของจำนวนศิษย์และจำนวนเนื้อหา